

Uredništvo i uprava
ZAGREB, MASARYKOVA 28a
Telefon 67-80
Uredništvo in uprava
za Slovenijo in slovenski del
Julijske Krajine
LJUBLJANA, Erjavčeva 4a

ISTRA

Narod, koji se odreće ma i jedne
stope krvi i znojem otaca svo-
jih natopljene zemlje nije dostojan
da se nazivlje narodom

DVIJE ZNAČAJNE MANIFESTACIJE

održane su u petak 12 i nedjelju 14 o. m. u Zagrebu. Bio je to pohod slovenskih književnika hrvatskim književnicima i pohod Bačkih Hrvata glavnom gradu Zagrebu. Jedni su došli sa sjevernih, a drugi sa zapadnih granica, a jedni i drugi da manifestiraju svoju povezanost.

Predsjednik Društva Hrvatskih Književnika, organizator pohoda slovenskih književnika Zagrebu, dr. Ilija Jakovljević, lijepe je to u svom pozdravnom govoru u Malom Kazalištu istaknuo rekaši:

»Metropola Hrvatske primila je danas dva draga pohoda: jedan je sa istočne granice Hrvatske, a drugi je sa zapadne granice Slavenstva. Isti dan dolaze nam književnici bratskog slovenskog naroda i naši bački i baranjski Hrvati. Slovenski književnici dolaze, da svojim hrvatskim drugovima vrte posjet, spojen s toliko ugodnih sjećanja, i da pred hrvatskom kulturnom javnošću razotkriju snagu i ljepotu slovenskoga duha, koji je našao tako skladan izraz u stvaranju slovenskih književnika. Bački nam i baranjski Hrvati opet dolaze sa svojom pjesmom i svojom narodnom nošnjom, dakle elementima, koji obilježuju našu staru narodnu kulturu. Varao bi se, tko bi mislio, da je Zagreb radi ovog dvostrukog posjeta u nepriklisu. On ima dvije ruke, dovoljne, da zagrlje i jedne i druge, u njegovom srcu ima dosta mjesta i za naše sunarodnjake s naše istočne granice, kao i za naše srodničke s naše zapadne granice. Staviše, ova koincidencija pruža sretnu priliku, da se dade zamah i našem nacional. duhu, koji obuhvaća sve krajeve, u kojima živi hrvatski narod, i da se dade oduška živom osjećanju za duhovne vrednote srodnoga slovenskoga naroda. Primamo vas kao glasnike slovenske nacije, s kojom nas vežu stare, historijske veze, osnovane na uzajamnim interesima naših nacionalnih prostora i naših narodnih sudbina.

Ovakve manifestacije u Zagrebu nijesu nove. Kako sada Hrvati iz Bačke, dolazili su nekad i Hrvati iz Istre Zagrebu u pohode. U uskrasnom broju našega lista opisao je Josip Svjetličić jedan takav pohod, kad je godine 1890 — dakle točno prije 50 godina — na zemaljsku izložbu došlo iz Istre u Zagreb 400 istarskih Hrvata da se pod vodstvom svojih narodnih poslanika, svećenika i učitelja poklone tadašnjem vodji hrvatskoga naroda, dru. Anti Starčeviću. To nije dakle ništa neobično. Značajna je ona centripetalna sila, koja oduvijek sve najizloženije narodne točke vuče k narodnom središtu, iz koga crpe okrijepu i snagu.

Posebno značenje imade danas i pohod Slovenaca Zagrebu.

Slovinci su uz istarske Hrvate krajnja brana Slavenstva na zapadu, koji su u povijesti izdržali najteže bitke za održanje.

U svojoj borbi slovenski je narod imao u historiji uvijek spremnog suborca i čvrstu pozadinu u hrvatskome narodu. Jedan od najizrazitijih dokaza zajedničke narodne suradnje je seljačka buna za Matije Gubca, kad su se hrvatski i slovenski kmeti rame o rame borili za staru pravdu. To je istina jedno od najžalosnijih doba naše zajedničke starije povijesti, ali i jedno od najdubljih po svom značenju. U novijoj povijesti mnogo je značajnija i dublja suradnja Hrvata i Slovenaca u Istri, Trstu i Goričkoj, odnosno u Julijskoj Krajini. U najnovijem broju »Savremenika« glasila Društva Hrvatskih Književnika dr. Ilija Jakovljević posebno ju podvlači i kaže: Politička suradnja Hrvata i Slovenaca bila je prije rata živa. U carevinskom vijeku u Beču složno su radili hrvatski zastupnici iz Dalmatinske Hrvatske sa slovenskim zastupnicima iz Kranjske, Stajerske, Koruške, Istre i Gorice. Oni su, staviše, znali saradivati i u istom parlamentarnom klubu. Osobito je živa bila suradnja u Istri, gdje su se naše dvije narodne skupine našle u položaju, da su samo zajedničkom borbom mogle osvajati jednu poziciju za drugom i tako osigurati barem temeljna prava hrvatskoga i slovenskoga naroda. Bila je to teška i požrtvovna borba, sva ispunjena idealizmom, i sigurno spada među najljepše stranice naše povijesti.

Ta borba nas je tako povezala, da smo postali nerazdruživi prijatelji, čak i više, brata u sreći i nesreći. Kako su čvrste veze među primorskim Slovincima i istarskim Hrvatima najbolje dokazuje i činjenica, da granica među jednim i drugima prolazi tako blago i jedva osjetljivo, da ju je skoro nemoguće točno zacrtati, što kod ostalih hrvatsko-slovenskih granica nije slučaj.

Još jače nas je i na terenu dolje i ovdje u emigraciji povezala ista sudbina. Danas imaju i Hrvati i Slovenci iste tegobe i iste radosti, iste želje i iste ideale. A u tome leži i veliki razlog povezanosti svih nas, i Hrvata i Slovenaca, u našim emigrantskim redovima.

Evolucija u držanju Italije DA LI JE DOŠLO VRIJEME TALIJANSKE ODLUKE?

U cijeloj Evropi, napose u zaraćenim taborima, prati se s velikim interesom držanje Italije u vezi s događajima, koji su se prošlih dana odigrali na sjeveru Evrope, i koji bi — prema nekim naslućivanjima — mogli biti uvertira u nove još dalekosežnije korake. Što će i kuda će Italija, a napose: da li je nastupio čas, da i ona odlučnije zahvati u sadanji ratni obračun i tako izadje iz rezerve »neratujuće države«?

To su pitanja, koja interesiraju evropsku političku javnost, a izazivaju, posve naravno, i interes balkanskih država, kao neposrednih talijanskih susjeda.

Odgovor na spomenuta pitanja za sada se još ne može dati, ali se zato može reći da Italija izlazi — prema nekim znacima — iz dosadanje rezerve ne krijući svoje simpatije za Njemačku. Tu evoluciju u talijanskom držanju, što se uzima kao posljedica njemačke okupacije Danske i Južne Norveške, zabilježili su engleski i francuski listovi, a registrirala ju je i naša štampa. U berlinskim krugovima je takvo držanje Italije odjeknulo radosno, što je i razumljivo. Ipak se — čini nam se — još uvijek ne može reći, da su se događaji što se Italije tiče razvili dotle, da bi valjalo očekivati njenu neposrednu odluku, da prekine sa svojim sadanjim stanjem »nezaraćene države«.

U nekoliko novinskih fragmentarnih vijesti prikazat ćemo, kako su se posljednjih dana razvijale stvari, koje se odnose na Italiju i njeno držanje.

»Apsurdno je da talijanski narod ne sudjeluje u promjeni karte Evrope«

Jedan talijanski list — kako se javlja iz Rima — ovako opravdava najnovije držanje Italije:

»U rujnu prošle godine sukob je bio lokaliziran, a Italija se nalazila nesprema zbog ratova, koje je vodila u posljednje četiri godine. Zato je njeno držanje bilo određeno držanjem nezaraćene sile. Ali danas je Italija spremna i ona može govoriti jače i glasnije. Ako joj se nametnu velike odluke, Italija ne će sutra biti odsutna. Apsurdno je, da talijanski narod ne sudjeluje u promjeni karte Evrope, a možda i svijeta«.

Talijanski je narod spreman — veli »Tevere«

Agencija Stefani javlja: »List Tevere« vrlo oštro polemizira sa »Daily Telegraphom«, koji je objavio vijest iz Rima, da se Talijani plaše rata i da su nezadovoljni politikom svoje vlade. — Ne samo što se — veli »Tevere« — talijanski narod ne boji rata, već on naprotiv smatra rat kao jednu od normalnih forma svoje djelatnosti sve tamo od godine 1935. Talijanski je narod spreman i bit će sretan, da zagazi u rat, kadgod to budu zahtijevali njegovi interesi.

Rat može izbiti svakog tjedna...

Direktor lista »Il Telegrafo« Ansaldo održao je preko radija i objavio u svom listu predavanje u kojem je među ostalim rekao, da poslije događaja od prošloga tjedna, danas više nema ni jednoga naroda koji bi se mogao držati izolirano. Ovo je strašan rat, koji je odredio časove i svima onima, koji su vjerovali da će moći ostati po strani.

Varaju se i živ u iluzijama svi Talijani, koji vjeruju da će naša zemlja do kraja moći ostati po strani od konfliktata.

Ansaldo je nadalje rekao, da Talijani moraju biti spremni na rat ne samo u materijalnom pogledu.

Rat može izbiti svakoga tjedna i mi Talijani ne smijemo dozvoliti, da nam se desi ono što se desilo norveškom ministru vanjskih poslova Kohtu, koji je istom jutro, kad se probudio, saznao da je izvršen napadaj na njegovu zemlju. Mi Talijani i građani velikog imperija ne smijemo dozvoliti da nas jednoga jutra mjesto budilice probudi vojnička trublja. Mi ćemo dati trubni znak i to onome, kome je namijenjen.

Intimniji odnosi između Rima i Berlina

Beogradska »Politika« donosi od svog rimskog dopisnika u svom broju od 14. aprila:

»U jednom, ma da kratkom, pregledu političke situacije Italije ne smije da izostane konstatacija da su odnosi između »nezaraćene« Italije i zaraćene Njemačke postali mnogo intimniji nego što su bili u početku sadašnjeg rata i da su istovremeno talijanski listovi počeli ponovo da pišu o Francuskoj na način

I zato nas veseli srdačan prijem na koji su u Zagrebu naišli Bački Hrvati, koji nas po svom periferičnom položaju podsjećaju na našu braću u Istri. Tako nas je razveselila i bratska suradnja Hrvata i Slovenaca, koja se manifestirala prigodom pohoda slovenskih književnika hrvatskim književnicima u Zagrebu i povodom slovenske književne večeri u Malom Kazalištu.

koji nije bio uobičajen u početku ovoga rata. Ove konstatacije mogu da budu znak nagovještavanja onih promjena koje nikako ne treba gubiti iz vida, već koje treba kao sigurno očekivati onog trenutka kada se Italija odluči da svoj dosadašnji stav promjeni. Solidarnost između Italije i Njemačke, na koju je ukazano poslije sastanka na Brenneru, ostaje zasad na polju diplomacije i politike. Sutra može da se prenese i na bojni polje. Kažemo »može«, jer to zavisi od razvoja događaja«.

Radostan odjek u Berlinu

Dobro informirani berlinski dopisnik »Neue Zürcher Zeitung« javlja (15 o. m.) da je u Berlinu zavladao veliki optimizam povodom vijesti iz Italije, u kojima se opširno javlja, kako talijanska vlada priprema raspoloženje za jednu ratnu intervenciju. Njemački listovi prenose čitave stupce, kojima talijanska štampa popraća intervenciju u Skandinaviji. Naravno se pozdravlja govor direktora »Telegrafa« Ansaldo koji slovi kao suradnik grofa Ciana, koji je u svom govoru na radio izjavio, da se Italija sprema i da čeka na pogodan momenat. Berlinski vjernici listovi vide u tome »dinamično djelovanje događaja u Skandinaviji« i najavljuju svojim čitateljima, da Hitlerova djela ne će ostati bez efekata. U službenim se krugovima uvjerava, da u odnosima Njemačke prema Balkanu ne će nastupiti nikakve promjene i da Njemačka nema potrebe za novim ratlštima.

Kako gledaju u Londonu na držanje Italije

Što se tiče držanja Italije, javlja dopisnik »Neue Zürcher Zeitung« iz Londona (15. IV.), da ton, koji je talijanska štampa od početka prošlog tjedna udarila daje londonskim krugovima povoda da se mnogo bave držanjem Italije. Općenito se vjeruje, da Mussolini nebi oklijevao u danom momentu ići sa Hitlerom protiv saveznika. Spekulacije u tom pogledu povlače se bez prestanka još od sastanka na Brenneru. Nakon što su neki talijanski listovi otvoreno priznali, da je Mussolini bio informiran o skandinavskom planu kancelara Hitlera, nije ni čudo što su u Londonu spremni na krajnju eventualnost. Preostaje nada, da ono što se sada događa u norveškim vodama i što će se ovih dana tamo događati, a o čemu talijanski admiralitet posjeduje mnogo pouzdane informacije nego talijanska štampa ne će ostati bez utjecaja na držanje mjerodavnih rimskih faktora. Uostalom u Londonu se sa odlučnim pouzdanjem gleda u susret talijanskim odlukama pa ma kakove one bile.

Članak Garvina, koji je dugo vremena bio jedan od najistaknutijih prijatelja Italije, a u kojem u »Observeru« opominje Mussolinija da će demokracije i u ovom ratu dokazati svoju punu sposobnost, i da Italija onakova kakova danas egzistira uopće ne bi stajala da zapadne sile nisu pobijedile u svjetskom ratu, smatra se kao najbolji odraz raspoloženja koje danas prevladava prema Italiji u londonskim političkim krugovima.

Prilike na Sredozemnom moru i na Balkanu

»Kad je riječ o sadašnjem, eventualno budućem držanju Italije, — veli »Politika« u jednom svom dopisu iz Rima — potrebno je napomenuti da je u Rimu

svakome jasno da će na to držanje utjecati u prvom redu prilike u Sredozemnom moru, kao i u balkansko-podunavskom dijelu Evrope. Zato je razumljivo što rimska štampa posljednjih dana posvećuje mnogo mjesta situaciji u balkansko-podunavskim zemljama. Najveći odjek imala je vijest u »Giornale d'Italia«, o izjavi jednog visokog vladinog funkcionera Jugoslavije. Drugačije nije moglo ni da bude, jer je ta izjava, kako su to jednodušno priznali mnogi strani i talijanski novinari, bila sasvim jasna i veoma kategorička. Ta je izjava, govorilo se sinoć u krugovima stranih i domaćih novinara, potvrdila još jednom, da Jugoslavija zna i da će znati što ima da radi u slučaju da događaji u Jugoistočnoj Evropi podju drugim tokom i da će ona u tom slučaju zaista predstavljati jedan od presudnih faktora zbog svoje velike vojničke tradicije, kao i zbog svoje sadašnje vojne snage. Sadržaj je dakle razumljivo što pravi stav Beograda neće niko moći ni u kom slučaju da izgubi iz vida«.

Mobilizacije mjere u Italiji

United Press javlja iz Rima: Sa mjerodavne strane se saznaje, da je Mussolini odlučio pozvati pod oružje još pet godišta (1.250.000 ljudi), tako da bi Italija bila dorusla svakom razvoju rata. Drži se da se radi o pozivu pod oružje 1908 i 1914. Upućeni krugovi drže, da se ovdje radi samo o uvodu u daljnje mobilizacije mjere. U četvrtak na večer su po svima ulicama Rima izvijeseni plakati, u kojima se pozivaju mladi ljudi, naročito pripadnici tehničkih profesija, da se dobrovoljno jave za službu u ratnoj mornarici.

Koncentracija flote kod Dodekaneza

U rimskim diplomatskim krugovima tvrdi se da je Italija istovremeno s njemačkom akcijom u Skandinaviji, u potpunoj tišini izvršila koncentraciju svoje ratne mornarice kod Dodekaneskkih otoka.

U savezničkim krugovima odbijaju da zauzmu stav prema ovim tvrdnjama. S velikom pažnjom prati se držanje Italije, ali se ističe da još ne treba smatrati da je Mussolini odlučio ući u rat na strani Njemačke. Vjeruje se, doduše, da je brzi uspjeh Nijemaca u Skandinaviji napravio utisak na Ducea, ali još nije sigurno da li možda neće imati suprotni učinak. Pored toga goji se nada da će talijanska kraljevska porodica, pa i eventualno i Vatikan, uticati da Italija ne udje u rat.

Mine na ulazu u Jadran

Kako se iz Rima potvrđuje, talijanska ratna mornarica počela je polagati mine na jugu Jadranskog mora, t. j. između Baria i Brindisia s jedne, te Valone i Drača s druge strane.

KULTURNE VEZE S ITALIJOM

Pod naslovom »Kulturne veze s Italijom« časopis »Ravnopravnost« (Beograd) piše:

»Nakon potpisivanja političkoga sporazuma u Beogradu poboljšali su se i ekonomski i kulturni odnosi između Jugoslavije i Italije. U posljednje vrijeme Italija naročito nastoji da naš narod što bolje upozna sa svojom kulturom. Odatle osnivanje instituta za talijansku kulturu u Beogradu, Zagrebu i Ljubljani. Na taj nam se način otvara mogućnost da se upoznamo s bogatstvom talijanske kulture i da bliže pratimo razvoj kulturnih i političkih prilika u Italiji. U Jugoslaviju naime već stižu u sve većem broju talijanske publikacije, knjige časopisi i listovi.

I naši kulturni radnici i izdavači trebali bi iskoristiti priliku, koja im se pruža proširenjem izmjene kulturnih dobara s Italijom. Italija bi mogla da bude dobro tržište za našu knjigu, naročito obzirom na 650.000 Jugoslavena, koji žive u Julijskoj Krajini. Mišljenja smo, da talijanske vlasti ne bi načelno pravile poteškoće u tom pogledu, naročito u koliko dolazi u pitanje nepolitička literatura«.

KRADJA DRVA I PIJESKA

Marčana — Jednoga dana vraćajući se iz Vodnjana kući namjerio se Miho Četinja na Ivu Rupenu i Nekoga Gonana, koji su vozili puna kola drva. Četinja su se drva učinila poznatima, jer su bila sasvim iste vrste kao i ona, što ih je on nedavno sjekao u svojoj šumi. Požurio se zato u svoju šumu, da vidi, jesu li njegova drva još tamo, no drva više nije bilo, nego su tragovi kola išli ravno onim putem kuda i kola Gonana i Rupene. Četinja se požuri u Marčanu da stvar prijavi karabinjerima. Karabinjeri su pođuzeli izvide i ustanovili da je Rupena zajedno sa Zvanom Metlica drva ukrado, a Gonana najmio, da mu ih odveze kući. Gonan siromah nije ni slutio — tako bar kaže — da vozi ukradena drva.

Barban — Antun Brgić već je dugi niz godina seoski cestar i polaže veliku pažnju na to, da ceste u njegovom rajonu budu uredne. U tu svrhu drži uvijek na skladištu kraje svoje kuće stano-vitu hrpu kamena tučenca i pijeska. Prije kratkog vremena opazio je, da mu je kup pijeska nenadano splasnulo. Traži simo, traži tamo ustanovio je da mu taj pijesak nije otpuhnuo vjetar, u što on uostalom nije nikada ni vjerovao, nego da ga je jedne noći odveo Josip Ora-vić, kome je sada ravno 68 godina, što ga međutim nije smetalo, da u dva tri navrata odvuče pune tačke pijeska. Obzirom na starost oproštena mu je ka-zna od 8 mjeseci, koliko je zbog te kra-dje bio osuđen, ali će 400 lira globe ipak morati platiti.

ODPUST DELAVCEV IZ VEĆJIH INDUSTRIJSKIH PODJETI

Trst, aprila 1940. Po grozni nesreći, ki se je pripetila u rudniku pri Raši, je ravnateljstvo odпустило okoli 1500 delavcev, po većini domaćine iz bližnjih krajeva, to pa zaradi tega, ker se odselej morajo v jami držati predpisov za varnost delavcev, katere so doslej zanemarjali. Zato pa ne more več toliko ljudi delati v rudniku.

Tudi v Trstu, in sicer v novi rafineriji mineralnega olja pri Žavljah »Aquila« so začeli v velikem odpuščati slovenske delavce, ker niso vpisani v fašistični stranki.

ZAPRTA TRGOVINA

Trst, Dne 8. aprila t. l. so aretirali slovenskega trgovca v Trstu Rudolfa Bidovca obenem z nekim Luigiem Samuelom. Očitani so jima, da so poskrili večjo količino mila in ga niso hoteli prodajati strankam. Toda že tri dni pozneje sta bila oba oproščena in izpuščena, ker nista zakrivala nobenega prestopka proti zakonu. Kljub temu pa je oblast zaprla Bidovčevu trgovino za mesec dni.

PREFEKT U PAZINU

Pazin — Puljska prefekt došao je u Pazin zajedno s federalnim tajnikom da pregleda radove u nekadašnjem konviktu »Fabio Filzi«, u kome će se od sada smjestiti siročad poginulih rudara u Krapanu. Ti bi radovi imali biti gotovi do konca ovog mjeseca.

PAZINSKI DJACI PROTESTIRAJU PROTIV GEOGRAFSKE KARTE U »ILLUSTRATIONU«

Pazin — Povodom obelodanjanja poznate geografske karte, koju je donio pariški »Illustration«, a o kojoj je bilo govora u posljednjem broju našega lista, održali su djaci pazinske gimnazije protestnu skupštinu, nakon koje su prošli po gradskim ulicama pjevajući patriotske pjesme. O toj je karti kako je poznato tršćanski Piccolo napisao seriju od 12 članaka.

PROPAGANDA ZA OPATIJU

Opatija — Turistička revija »Le Tre Venezie«, koja izlazi u Padovi donijela je veliki članak s mnogo slika o Opatiji i proljeću u njoj. Uopće se za Opatiju u posljednje vrijeme po talijanskim listovima pravi velika propaganda, pogotovo otkako su turisti iz sjevernih krajeva, zbog rata, sasvim izostali.

SABIRANJE ŽELJEZA

Pula — Sve fašističke organizacije dobile su nalog, da sve staro željezo, koje ma tko od članova u kući ili oko nje, posjeduje, preda u zato određene prostorije fašističkih organizacija. Željezne ograde se moraju skinuti, a umjesto njih imaju se postaviti ograde iz betona ili kamena. Računa se, da će se na taj način za najkraće vrijeme skupiti najmanje milijun tona staroga željeza. Žica, koja je do sada okruživala puljske perivoje skinuta je i odnesena u magazine.

UHVAĆEN PROVALNIK

Labin — U posljednjem smo broju javili o provali izvršenoj u kući rudara Tenčića, kojom su mu prilikom oduzeli nepoznati provalnici 300 lira gotovog novca, šunke i slanice. Sada je uhvaćen jedan od dvaju provalnika. To je neki Kalcina Antun iz Grožnjana.

POSLANICA TRŠĆANSKOGA BISKUPA

Tršćanski biskup Santin izdao je uobičajenu biskupsku poslanicu koja se čita u svim crkvama biskupije. Poslanica je i ove godine štampana na tri jezika: talijanskom, slovenskom i hrvatskom.

IZ RODNOGA KRAJA

NOVA CESTA IZ TRSTA U PULU

Pitanje dobrih cesta bilo je u Istri oduvijek dosta bolno, iako su svi preduslovi zato, bili tu. Zemlja je upravo ko stvorena da po njoj vode dobre ceste, jer kamena ima na pretek, pa nije trebalo drugo nego povaditi ga, utvrditi temelje ceste, izravnati kamenje i zasuti ih tučencem i komunikacije bi bile. Neposredno prije rata austrijske su vlasti, obzirom na važnost istarskog poluotoka za tadašnju austrijsku polovinu, počele pitanju komunikacija posvećivati sve veću pažnju. Tu je konačno bila glavna izvozna luka monarhije, Trst, te glavna ratna luka njezina Pula, koje je trebalo povezati i strateškim i trgovačkim vezama. Glavne ceste Trst-Pula, Rijeka-Pula i Rijeka-Pazin-Poreč, iako nisu stopostotno odgovarale savremenim komunikacionim zahtjevima, ipak su za tadašnje prilike bile na visini. Teže je bilo sa drugim manje važnim cestama, koje su spajale pojedina mjesta unutrašnjosti. Tamo su veze bile neprirodne i nemoguće. Da samo spomenemo slučaj Kringe i Svetoga Lovreča Pazenačkoga. Tko je htio ići iz Kringe u Sveti Lovreč, koji je tek nekoliko kilometara udaljen od nje, trebao je ići najprije iz Kringe do Tinjana, odatle skrenuti do Baderne, a od Baderne u Sveti Lovreč. Znači da je morao napraviti tri puta dulji put nego bi ga bio napravio, da je cesta išla izravno iz Kringe u Sveti Lovreč, tek nekoliko kilometara daleko. Isti je slučaj bio i sa Svetim Lovrečom, iz kojega se je u Poreč išlo preko Baderne, umjesto, da se je presjeklo put na Žbandaje. Tik pred ratom i te su se neprirodnosti bile počele ispravljati, pa je cesta Sveti Lovreč-Žbandaj-Poreč bila skoro na po-

izgrađena. Sada su Talijani i te ceste dovršili, pa je komunikacija donekle olakšana.

Cesta iz Trsta u Pulu nije takodjer bila baš najidealnije riješena. Od Trsta vodila je cesta preko Kopra, Buja, Vižinade, Tičanja, Pazina, Svetoga Vičenta i Vodnjana u Pulu. Cesta je bila veoma nepravilna, puna serpentina, uspona i spuštanja, a kako se i iz samoga pravca njenoga vidi, dosta nepraktična. Jedan odvojak te ceste išao je od Vižinade na Badernu, Sveti Lovreč, Lim i Kanfanar, no i taj je zbog duboke lumske Drage bio dosta opasan i nepraktičan.

Sada se izgrađuje nova turistička cesta, koja će voditi iz Trsta u Pulu u glavnom uz more po najljepšim i najplodnijim krajevima Istre.

Cesta ide od Trsta do Kopra, pa kraj Izule, Portoroža, Strunjana, Brtonigle, Novigrada do Poreča, skoro neprestano uz more, kroz bogate i plodne krajeve, prepune vinograda i maslinika. Od Poreča skreće na Žbandaje, odatle na Sveti Lovreč i u Limsku Dragu, pa uz more kao kroz prekrasni fjord, do Šošica, a odatle na Bale, preko Vodnjana u Pulu.

Cesta se gradila dvije godine i sada je u glavnom gotova. Cesta je gradjena po najmodernijim principima cestogradnje, izbjegnuta su gdje je to god bilo moguće nepotrebiti zavoji, usponi i spuštanja, tako da će se na njoj moći po-stići mnogo veća brzina vozila, nego na dosadašnjoj cesti Trst-Pula, na kojoj je trebalo više nego tri sata da se je autom moglo prevaliti njenih 133 kilometra. Nova turistička cesta, koju su prozvali »litoranea«, duga je 122 km

Raški premog bodo uporabili za kok

Te dni so v plinarni v Padovi preiskovali raški premog, če je mogoče iz njega napraviti kok. Kakor je znano, delajo kok le iz visokovrednih vrst premoga. Za kok torej ni pripraven vsak premog. Kok je danes v topilništvu zelo važna in neobhodna surovina in z ozirom na visoko stopnjo industrije, ki zahteva vse vrste kovin, je njegova uporaba zelo velika. Tudi Italija se je dala na rešitev tega problema ter se je celo vrgla na to, da bi iz

premoga, ki ga pridobiva na svojem teritoriju, proizvajala tudi bencin. Po dolgih poskusih se je posrečilo napraviti iz raškega premoga dobro kvaliteto koka, ki le v malem zaostaja za tujimi. Pomembno je, da premog iz Sardinije (Sulcis in Bacu Abis) ni dal bog ve kako dobrih rezultatov. Sedaj delajo na tem, da bodo raški premog uporabljali za izdelovanje koka. Na mesto raškega premoga pa bodo uporabljali lignit in ostale vrste premoga.

ISTARSKI KREMEN

Velike naslage istarskog kremena, koje se poput krhkih rebara prostireše iz okolice Svetoga Vičenta, na sve strane, daju danas dnevne zarade za 400—500 radnika. Mnogo se u posljednje vrijeme, u eri autarhije, govori o istarskom kremenu, pa ga se znanstveno ispituje, jer je istarski kremen sasvim drukčiji nego li drugi kremeni koji se kopaju u Belgiji, Francuskoj i Italiji. Tamo je kremen zrnat i lako ga se kopa, dočim je kod nas sitan i pjeskovit. Belgijski i francuski, pa i talijanski kremen, koji se kopa u okolici Pise, nalazi se sasvim na površini zemlje, te ne treba drugo nego da ga se lopatama natovari i odveze. Kod nas u Istri treba ga kopati pod zemljom u priličnim dubinama, što iziskuje mnogo truda i troška. Posebna komisija istražuje kemičke sastavine tog našeg kremena, s namjerom, da ga se u eventualnu primjesu drugog kojeg kemičkog elementa iskoristi za druge in-

dustrijske svrhe, osim za tvornice stakla, kako bi posao oko iskapanja bio što rentabilniji.

Sada se u Istri iskopa godišnje oko 45 tisuća tona kremenog pijeska, a računa se, da se postojeće naslage neće iscrpiti još barem 25—30 godina, tako da neke tvornice već snuju o tome, kako bi svoje uređaje prenijele na lice mjesta, da izbjegnu troškovima prevoza i pretovarivanja.

Kako vidimo mnogi krajevi u Istri, koji su nekad bili pusti, neplodni i krševiti sada su odjednom postali industrijskim područjem. Razna industrijska poduzeća sklopila su s pojedinim vlasnicima tih terena ugovore prema kojima su si na 10 godina osigurala pravo iskapanja i iskoristavanja istih. Istarski se kremen mnogo izvozi u inozemstvo, a u posljednje je vrijeme i potražnja nešto veća, tako da mu je zbog toga i cijena porasla za 20 lira po toni.

POMANJKANJE KONJ NA PIVKI

Št. Peter na Krasu, aprila 1940. (***) Kaj takega pa se še ni zgodilo pri nas kot sedaj, namreč, da bi ostali naši kmetje spomlad brez konj. Nenađen in izreden dvig cen konjem — naj pri tem pripomnimo, da je neki kmet prodal par res lepih konj za 14.000 lir (štirinaest tisoč lir) — in veliko povprašanje po njih, vse to je marsikoga napotilo, da je konje, ki jih je sicer vzdrževal za svojo domačo uporabo, pro-

dal. Vsak je pri tem računal samo na to, kako lepo vsoto bo zaslužil pri izkupičku. Medtem pa je nastal zastoj uvoza konj iz Jugoslavije, ki je bil prej izredno velik in raznovrsten. In tako so naši kmetje sedaj na pomlad, ko vsak še manjši posestnik tako nujno potrebuje živino, ostali brez konj. Cene se še vedno dvigajo, povpraševanje po konjih je vedno bolj živahno, konj je pa čim dalje manj.

ZATVORENI DUČANI

Kanfanar — Po naredjenju prefekta puljskoga zatvoren je na tri dana dućan ovdjašnjeg trgovca Milotića, jer je ustanovljeno da je njegovom nemarnošću u dućanu ponestalo nekoliko vrsta prijeko potrebnih živežnih namirnica.

Piran — U Svetoj Luciji kod Pirana zatvoren je na tri dana dućan Ane Žudić, jer je obično ulje prodavala kao finu vrst.

RODZENI I UMRLI NA RIJECI

Rijeka — 10 travnja rođeni su na Rijeci: Nives Matošević, kće Stjepana i Mercedes rođene Percat — Rita Bohunj kći Josipa i Josipe rođ. Koren — Oskar Šuperina sin Franje i Vazmo-slave Miculinić — Beatrice Terzić — Brčić kći Vladimira i Nore rođ. Höberth

Umrli: Antonija Sušan — Ignac Krieger — Robert Francetić — Antun Vičić i Marijan Host

DROBIŽ

— Trst. — Pri zidarskih delih se je v Koloniji smrtno ponesrečil delavec Lovrenc Primožič.

— Gorica. — V Krasnem pri Koj-skem je te dni praznovan čit in zdrav svoj osemdesetletnico Josip Mavrič. Slavljenec je znan po vseh Brdih, ker je takoj po vojni mnogo pripomogel za obnovo opu-stošenih krajev.

— Trst. — Ker so prodajali blago po višjih cenah kakor so predpisane je bilo kaznovanih z denarnimi kaznima od 100 do 300 lir veliko trgovcev med njimi Tomaž Kocijan, trgovec z lesom, Ida Birsar trgovka z mešanim blagom in Josip Kač, mesar.

— Trst. — Pri Sv. Soboti so zasačili tri kradljivce premoga, ki so to delo opravljali že precej časa. Premog so potem prodajali po 30 do 35 cent kg raznim trgovcem. Karabinjeri so na podlagi izpovedi prišli na sled še ostalim in tako se bo morala deseterica zagovarjati pred sod-niki. Pri plavžih v Skednju so že delj časa opažali, da delavci odnašajo razne kovine. Sedaj so štiri delavce zasačili in jih od-vedli v zapor.

— Koper. — Pri vratih drogerije De-panger so našli na tleh truplo neznanca. Pri trupu so našli revolver in domnevajo, da se mu je iz neznanega vzroka sprožil ter tako povzročil smrt. Pozneje so kara-binerji identificirali to truplo. Gre za 27-letnega Leopolda Cetina, vdovca z dvema otrokoma. Oblasti raziskujejo, kako je pri-šlo do umora ali do nesreče.

— Gorica. — Prve dni aprila je obis-kal Gorico tajnik fašistične stranke Muti in dal številna navodila, tako da se zgradi-jo povsod fašistovski domovi ter prav tako tudi v Gorici. Potegoval se je za po-spešitev del kobaridske in bovske elek-trarne in za novo goriško bolnišnico.

— Postojna. — Pred tržaškim so-diščem se je moral zagovarjati neki Ivan Brotto zaradi poskusa posilstva Pavline Severjeve iz Šimihela pri Postojni, kar se je zgodilo že l. 1935. Proces se je vršil pri zaprtih vratih in Brotto je bil obso-jen na eno leto in 6 mesecev zopora.

— Trst. — Pred sodiščem je bilo ob-sojenih 14 tihotapcev, ki so razpečavali heroin. Peter Odone in Marcel Bolko sta dobila po eno leto in 4 meseca zopora, ter 5150 lir den. kazni. Kubat Miloš je bil obso-jen na eno leto in šest mesecev zopora, ter 8.000 lir den. kazni. Bučer Anton, Petaros Jurij, Josip Sancin so dobili po eno leto zopora in 4570 lir den. kazni, Pic-coli Ivan pa na eno leto zopora in 2312 lir den kazni.

Stara granata zahtevala dve žrtvi

Opatjeselo, aprila 1940. — Prav nič ne ponehajo grozne nesreče s strelivom ki je ostalo v zemlji že celih 20 in še več let. Človek bi mislil, da že davno ni niti koščka železa v tej dvakrat izmučeni zemlji, pa vendar dan na dan kopljejo ce-le gručice ljudi po nekdanjih bojiščih in sti-kajo za granatami. Oblasti so izdale razne omejitvene ukrepe in določile stroge ka-zni, a kaj vse to pomaga, ko je za števil-ne brezposelne to edini zaslužek in povrh tega je danes v Italiji železo zelo drago-cena kovina, kateri raste cena z dneva v dan. Po naših krajih iščejo staro železo kot da bi šlo za zlato! Zaradi tega ni nič čudnega, če se vrstijo neprenehoma brez prestanka nesreče za nesrečo. To pot mo-ramo zopet zabeležiti veliko nesrečo, ki se je zgodila v Opatjem selu. Pri Kremenja-ku v bližini Jameli sta iskala staro železo 29-letni Ladislav Devetak in Franc Ma-rušič, star 20 let. Našla sta veliko granato 380 mm kalibra in jo hotela odpreti. Na-stala je eksplozija, ki je ubila oba. Dogo-dek je napravil zelo mučen vtis v vasi.

Dvesto revežev pogoščenih

Ildrija, aprila 1940. (***) Ena izmed zadnjih številk našega lista je prinesla vest o tragični smrti trgovca J. Grilca, ki ga je vsa Ildrija spremila na njegovi zad-nji poti. Pokojnikova vdova se je na veli-ko soboto oddolžila njegovemu spominu na ta način, da je v hotelu Didič priredila obed za 200 idrijskih revežev. Znano je namreč, da je bil pokojnik zelo blag člo-vek in potrebnim res naklonjen, zato je ta gesta zbudila pri Ildričanih vse prizna-nje.

Senik v plamenu

Gorica, aprila 1940. — V nedeljo dne 14. t. m. zvečer je pričelo nenadoma goriti v seniku, ki je last Josipa Berceta, doma iz Dornberga. V seniku je bilo poleg velike količine krme precej gospodarske-ga orodja in lesa. Ogenj je vse kaj kma-lu uničil. Poklicali so gasilce iz Gorice, ki so požar omejili in tako obvarovali hiše v bližini. Gasilci so imeli dela skozi celo noč in šele proti jutru je bil požar poga-šen. Škodo cenijo na 20.000 lir.

POŠALJITE PRETPLATU

POLITIČKE BILJEŠKE

JUGOSLAVIJA PREMA DOGAĐAJIMA U SKANDINAVIJI

Izjava „visoke jugoslavenske ličnosti“ dopisniku „Giornale d'Italia“

„Giornale d'Italia“ donio je u svom broju od 12. o. m. j. izjavu „jedne visoke jugoslavenske ličnosti“. U toj se izjavi, koju je talijanski poluslužbeni organ donio masnim slovima, kaže da Jugoslavija mirno gleda na događaje u Skandinaviji i nema razloga da se boji, da bi joj zaraćene države htjele nametnuti držanje, koje bi se kosilo s njenom neutralnošću.

U ostalom, nastavila je od riječi do riječi spomenuta jugoslavenska ličnost, kad bi se takova eventualnost pojavila jugoslavenska vlada ne bi dozvolila ni da se posumnja u njene namjere. Smatramo sasvim nevjerovatnim, da jedna ili druga zaraćena strana ima nešto da nam zamjeri, jer smo uvjereni, da nismo dali nikakova povoda njihovom negodovanju. Naši tradicionalni odnosi, politički, ekonomski i kulturni s Njemačkom ostaju nepromijenjeni. Isto tako ostaju nepromijenjeni i naši odnosi sa zapadnim silama. Mi nemamo namjere da mijenjamo ni jedne ni druge od tih odnosa.

U nastavku svoje izjave visoka politička ličnost Jugoslavije izjavila je talijanskom novinaru, da je bila netočna vijest prema kojoj su zapadne sile tražile od jugoslavenske vlade da smanji na polovicu svoj dosadašnji izvoz u Njemačku. Isto tako u izjavi se demantira, da je njemačka vlada zatražila od jugoslavenske vlade dozvolu za vršenje redarstvene službe na Dunavu.

„Ni jedan incidentat nije se dogodio niti će se dogoditi duž jugoslavenskih riječnih puteva“ — kaže se u izjavi, u kojoj se dodaje i to, da je jugoslavenska vlada na vrijeme poduzela mjere, koje garantiraju plovidbu na Dunavu.

„Po svemu što sam vam rekao, nastavlja se u izjavi, vi možete vidjeti da ma kako teški događaji mogu nastupi-

ti na balkanskoj pozornici jugoslavenska vlada ne će biti ipak iznenađena, jer je ona proučila svaku eventualnost u realističkom duhu i s punom ozbiljnošću. Korektna akcija koju je razvila jugoslavenska vlada u punoj je harmoniji s njenim neutralnim držanjem a istovremeno s obranom njenih interesa. To su interesi mira i obrane ne samo jugoslavenskih nego i balkanskih interesa. To je također u punom skladu s dobro poznatim držanjem Italije.“

Na završetku spomenute izjave dopisnik „Giornale d'Italia“ dodaje sa svoje strane da se izjava predstavnika jugoslavenske vlade slaže u svim pojedinim točkama s mišljenjem, koje ima strani promatrač o držanju jugoslavenske vlade.

Listovi objavljuju isto i izjavu, što ju je predstavniku agencije Stefani dao ministar trgovine dr. Andres. Dr. Andres je istakao važnost intenzivnih ekonomskih, političkih i kulturnih odnosa s Italijom i na kraju je dodao:

„Ekonomska suradnja između Italije i Jugoslavije nameće se ne samo zbog upotpunjavajuće prirode dviju ekonomija, već ta suradnja predstavlja također prvorazrednu važnost za obje države, napose u sadašnjim prilikama političke međunarodne situacije.“

Rimski dopisnik beogradske „Politike“ ističe u vezi s gornjim dvjema izjavama, da je izjava visoke jugoslavenske ličnosti u Rimu izazvala najživlji interes i proizvela najdublji dojam, i to ne samo na domaće nego i na strane političke krugove u talijanskoj prijestolnici.

I izjavi ministra dra Andresa agenciji Stefani o ekonomskoj suradnji Jugoslavije i Italije pridaje se u rimskim političkim krugovima odgovarajuće značenje.

HRVATSKA U PROŠLOSTI I DANAS

Studencki fond Hrvatske akademске menze u Zagrebu izdao je malu jednu knjižicu pod tim naslovom, u kojoj je na 16 stranica oktavformatu ukratko prikazana povijest Hrvata od dana njihova dolaska u današnju postojbinu do danas. Knjižica ima i 11 karata iz kojih je razvidno, do kuda su se granice Hrvatske u razno doba prostirale.

Prema tim kartama i podacima, Hrvatska se je država za narodnih knezova i vladara prostirala na zapadu do Raše. To su međutim tek nagadjanja, jer se točne granice do kuda bi se navodno Hrvatska država u to doba bila protezala ne mogu danas utvrditi. Bit će međutim, da su hrvatske granice sezone ipak malo dalje na zapad nego li do rijeke Raše. U ostavštini pokojnog Luke Kirca, nalazimo u rukopisu njegove „Istarske povijesti“ bjelodane dokaze, da se je zapadno od Baršana nalazila tzv. „Gočanska županija“ sa glavnim naseljem Gočanom koji je nekad bio prilično veliko naselje, o čemu svjedoče brojne ruševine. Ta je županija po Kirče-

vim navodima graničila sa puljskim municipalitetom.

Osim Gočanske županije, koja je spadala pod vlast hrvatskih vladara u najužoj je vezi iako možda ne sasvim podložno hrvatskim kraljevima, bilo i cijelo pazinsko područje s Plominom i Plčmom, a ban je Domagoj, kako je poznato jednom zgodom provalio do Umaga i porušio ga, što znači, da od granica njegove države do umaškog municipaliteta nije moralo biti jako daleko.

Knjiga pok. Luke Kirca ima i mnogo drugih interesantnih tvrdnja, koje iako možda nijesu historijski sasvim vjerne, ipak zaslužuju da budu spomenute. Šteta je što knjiga do danas još nije štampana. Vjerojatno bi nakon podataka što ih je pok. Kirac u njoj iznesao mnoga mišljenja o zapadnim granicama hrvatske države bila korigirana, pa tako vjerojatno i ovo izneseno u brošuri Hrvatske akademске menze, koja je inače vrlo dobro i vanredno ukusno opremljeno djelo.

„JADRANSKA STRAŽA“ ZA OSNIVANJE NAŠEG INSTITUTA U ITALIJI

Casopis „Jadranska Straža“ u Splitu registrirao je u svom posljednjem broju (za april) osnivanje talijanskih instituta u Zagrebu i Beogradu. „Jadranska Straža“ pozdravlja otvaranje ovih instituta „živom željom da oni budu radnišnici istinskog međusobnog upoznavanja, kako bi se raspršile magle, koje su do sada prijećile da obzorje među našim državama bude uvijek kristalno bistro. Na to dodaje:

„Nek nam ovom prilikom bude dopušteno kao javnom glasu s našega primorja da zatražimo od naših vlasti da bi se što prije osnovao barem jedan naš institut u Italiji koji će poraditi na tome da Talijani upoznaju nas i našu zemlju, jer je poznata činjenica da mi mnogo bolje poznajemo talijansku kulturu nego li je to slučaj s poznavanjem nas u Italiji. U kulturne odnose trebalo bi upoznati talijansko javno mišljenje osobito s etničkim pitanjem naše obale Jadrana, koje ima samo jedan odgovor da na našoj obali ima svega 4.500 Talijana, a sve ostale brojke da su izmišljene. Ova istina mora biti polazna tačka cijeloga rada. Osim toga treba da se naglasi, da i onda kad smo najjače bili u kulturnom utjecaju talijanskom, da smo i onda ostali svoji, da smo sačuvali svoju dušu koja je progovorila iz djela naših umjetnika i učenjaka. Prema tome, trebalo bi ono naše da se čuje u Italiji da bi nestalo i posljednje zablude, pa i kod manje učenih Talijana, da bi među nama zavladao ono nepatvoreno prijateljstvo i pravo kulturno zbliženje u časnom međusobnom poštivanju, što jedino može da bude na obostranu korist.“

ŠOLA ZA AVTOHTONSKO PREBIVALSTVO U ABESINIJ

Po poročilih italijanskih listih je angleški Sudan in na Kenijo. Po agenciji Le Colonie zavzema ta šola prostor kakih 530 tisoč kvadratnih metrov. Šola leži na Gijmrenskih hribih in sestoji iz preprostih poslopj, ki so urejene za spalnice, jedilnice, učilnice, bolnico in urade. Š šola je združen konvikt, kajti učenci so samo interni. V šolo se sprejemajo otroci po dovršenem dvanaajstem letu. Pouk traja tri leta, eno v priprav-

tek življenske stvarnosti, globoki doživljaji in protest proti krivicam družbe, dočim je bila prva zbirka »Narcis« čisto artističnega značaja, a druga »Primorske pesmi« je skušala spojit doživljete rodne primorske kraja s ljudmi in njihovim življenjem. Vsekakor je Igo Gruden najmočnejši v »Dvanaajsti uri«, ki pomeni datum v sedanjih slovenski poeziji. To so stihl današnjih dni in ran, svetle slike in vizije človekove usode ob dvanaajsti uri, ko se prolamlja dan in ko človek neverjetno jasno in grozno občuti svoj položaj v času in kraju. Zaradi tega je Grudnova lirika posebno zanimiva za hrvatsko publiko, ki bo našla v njej nove motive in slike, originalne pesnikove evokacije, kakor tudi obče naše boli in sumnje.

KULTURNA KRONIKA

Slovenski literarni večer v Zagrebu

Dne 12. t. m. so predstavniki slovenskega slovstva vrnili obisk hrvatskim tovaršim, ki so pred kratkom imeli uspel literarni večer v Ljubljani, na katerem so čitali nekatera svoja dela. Tako slovensko kakor hrvatsko časopisje je na vidnem mestu zabeležilo takrat ta obisk, ker je prinesel nove pozitivne med slovenskim in hrvatskim narodom in s tem izpopolnil vrzel, ki je včasih neprijetno dojmila vse.

Prireditelj je bila v Malem kazalištu, ki je bilo do zadnjega kotička zasedeno. Slovenske književnike je pozdravil predsednik Društva hrvatskih književnikov dr. I. Jakovljević. Predsednik Društva slovenskih književnikov dr. Fr. Koblar je potem podal kratak in zgošćen pregled slovenskega slovstva, kjer je med drugim povdaril: Slovenska književnost ima morda eno posebnost, ki jo ne morejo imeti v toliki meri druge pa tudi večje slovanske književnosti. To je njen defenzivni značaj. To svojstvo imajo samo narodi ki mejijo na ekspanzivno silo tujih kultur. Orambo in skrb za narodov obstoj, boj za pravice njegovega jezika, za njegovo svojstvenost, za narodno dušo vse to že odkriva Prešernova pesem. Slovenski umetnik se je zaradi tega usmeril v obrambo slovenskega človeka. Svetovna vojna je prinesla dvojno gorje: splošni polom in raztrganje slo-

venskega narodnega telesa. To dvoje je dalo novi slovenski književnosti svoj bistveni pečat.

Po njegovem uvodu so sledila predavanja. Prvi je čital svoje objavljene in neobjavljene pesmi Oton Zupančič, nato je Fr. S. Finžar prebral odlomek iz romana. Pavel Golia je recitiral nekaj svojih pesmi, Anton Vodnik je čital iz svoje duhovne lirike, Bratko Kreft pa odlomek iz drame »Velika puntarija«. Sledil mu je Edvard Kocbek z recitacijo svojih globokih pesmi. Končno se je pokazal na odru Igo Gruden, naš rojak ki je v prijetni domačnosti čital nekaj svojih pesmi, največ iz zadnje zbirke »Dvanaajsta ura«. Njegova lahko dojemljiva in pomembna poezija je zavzela srca poslušalcev.

O vseh sodelavcih tega večera so hrvatski listi prinesli obširna poročila. O Grudnu je napisal »Hrvatski dnevnik« to le: Rezek ton današnjih dni in naše krvave stvarnosti se oglašuje iz lirike I. Grudna, avtora, pesniških zbirki »Narcis«, »Primorske pesmi« in »Dvanaajsta ura«. Igo Gruden se nahaja med najboljšimi slovenskimi pesniki. Njegova razvojna pot gre od simbolizma do socialne satire, ki je posebno naglašena v njegovi zadnji zbirki »Dvanaajsta ura«. V njegovi poeziji dominira močan obču-

ljalnem tečaju in dve na pravi šoli. Učni načrt se v bistvu ujema s talijanskim učnim načrtom, ima pa bolj praktičen značaj in vsebuje tudi pouk galskega in arabskega jezika. Po končani šolski izobrazbi prejmejo učenci diplomu, ki jih usposablja za državno službo, in sicer kot okrajne načelnike, sodnika za domače prebivalstvo in podobno.

Poleg tega deluje tudi neka kmetijska šola. Učenci te šole dobivajo dnevno denarno podporo, ki se pa nalaga na hranilni knjižici za dan, ko bodo zapustili šolo.

S posebnim dekretom je bil v marcu imenovan korporacijski gospodarski svet, ki bo zamenjal albanski parlament.

TUNIS ZNOVA NA DNEVNEM REDU

Virginio Gayda je v »Giornale d'Italia« objavil članek pod naslovom »Francija«, kjer je ponovno pogrel vprašanje italijanskih aspiracij. Pravi, da se ne morejo vzkladiti italijanski, angleški in francoski interesi v Sredozemskem morju, ker so si nasprotni. Tuniško vprašanje ni rešeno. Tunis ni za Francijo nacionalna potreba temveč le znak francoske hegemonije in militarizma. V članku ponavlja zahteve po Tunisu.

Članek je vzbudil občo pozornost in časnikarski krogi v Rimu smatrajo da je Gayda napovedal bližnjo akcijo Italije, da napade glavno žilo britanskega imperija v Sredozemnem morju in na Bližnjem vzhodu.

KULTURNA PROPAGANDA

Nakon otvaranja talijanskih instituta u Zagrebu, Beogradu i Ljubljani, najavljuje sada i Madžarska, da će u Jugoslaviji otvoriti nekoliko madžarskih kulturnih instituta. Ovih dana priredila je i Njemačka u Zagrebu izložbu njemačke knjige. Izloženo je u svemu oko 4000 knjiga. Nakon izložbe, knjige će biti razdijeljene raznim zavodima.

PRIRODNO BOGATSTVO ALBANIJE

„Giornale d'Italia“ piše povodom obilježnice okupacije Albanije o prirodnom bogatstvu Albanije i kaže, da u Albaniji ima željeza oko 20 milijuna tona, a osim toga da ima mnogo kroma, cinka, nikla, magnezija i drugih kovina. Osobito mnogo ima kroma, kojim će Italija moći pokriti sve svoje potrebe za 20 godina.

OSEBNE VESTI

Na rudarskem oddelku tehnične fakultete v Ljubljani je bil diplomiran za rudarskega inženjera naš rojak Franjo Marušić, doma iz Štrandreža pri Gorici. Čestitamo! (***)

Naš zemljak ing. Vjekoslav Buždon iz Lanišća viši pristav kod Banske Uprave u Skoplju, premješten je u istom svojstvu Banskog Vlasti, odjelu za seljačko gospodarstvo u Zagrebu.

Ob prilici slovenskega literarnega večera je izšla posebna številka »Savremennika«, glasila Društva hrvatskih književnikov, ki je v celoti posvećena slovenskemu slovstvu. Med ostalimi prispjeki su tudi sledeće pesmi in članci naših kulturnih delavac: Alojz Gradnik: Vodnjak (pesem); Ivan Pregelj: Iz slovenskih glos; Joža Lovrenčić: Med Vožnjo (pesem); Igo Gruden: Balada naših dni; Srećko Kosovel: Ekstaza smrti.

KNJIGA O DELOVANJU JUGOSL. ODBORA V LONDONU

Te dni je izdala Sreska organizacija vojnih dobrovoljceve kraljevine Jugoslavije v Ljubljani kot drugi zvezek svoje Dobrovoljske knjižnice pregledni zgodovinski opis delovanja Jugoslovanskoga odbora v Londonu za časa svetovne vojne ravno ob 25-letnici njegove ustanovitve. Ta odbor so ustanovili avstro-ogrski Jugoslavlani, ki so vztrajno in uporno delovali pri tedanjih zaveznikih za priznanje naših narodnih pravic in za osvobođenje. Knjižico je napisal dr. Bogumil Vošnjak, član omenjenoga odbora, točno in avtentično. Naloga tega odbora je bila voditi diplomatsko borbu proti Avstriji pri zaveznikih in v Americi, osvobođenje Jugoslovancu ter ustanovitev Jugoslavije.

U FOND »ISTRE«

Krebelj Marija — Maribor . . Din 12.-

VIJESTI IZ ORGANIZACIJA

IZ DRUŠTVA »ISTRA« U SLAVONSKOM BRODU

Slav. Brod. — Dana 8 o. mj. u 8 sati u jutro u crkvi č. o. Franjeva Prosvjetno i potporno društvo »Istra« u Sl. Brodu održalo je zadušnice prigodom 10 godišnjice smrti pok. dr. Matka Laginje oca Istre i bana Hrvatskog.

Na molbu ovog društva Hrvatsko pjevačko društvo »Davor« izišlo je najpripravnije u susret, pa je sa svojim članovima sudjelovalo u pjevanju na zadušnicama.

Requiem obavio je č. o. gvardijan Leonardo Novaković na čemu mu društvo najljepše zahvaljuje.

I unatoč tome što je bio radni dan i vrijeme hladno sa kišom, zadušnicama je prisustvovao lijepi broj Istrana naročito starijih ljudi: poštovaoca nezaboravnog nam »Barba Mate«.

Vidjen je također lijepi broj predstavnik mjesnih hrvatskih društava iz čega slijedi da nisu ni u građanstvu isčezle uspomene na svima nam dragog pokojnika, a na čemu im društvo najtoplije zahvaljuje, a naročito hvalu duguje Hrvatskom pjevačkom društvu »Davor«, jer je svojim činom dalo svečani izgled zadušnicama.

OMLADINSKO DRUŠTVO »ISTRA« U SLAVONSKOM BRODU

održat će članski sastanak u nedjelju 21. aprila 1940. godine u 3 sata poslije podne u društvenim prostorijama, Zrinska ulica 57, dvorište.

Pozivaju se članovi i članice da prisustvuju članskom sastanku u što većem broju. Članskom sastanku prisustvovat će i delegati radnog odbora iz Zagreba.

SESTANEK »TABORA« V KAMNIKU

Kamnik. — Društveni sastanak, karteri se je imel vršiti na Duplici dne 31. marca t. l. se bo isti vršil drugo nedeljo to je 21. aprila t. l. ob 3 h pop. v restavraciji na Duplici. Članstvo naj do tega časa medsebojno poagitira za polnoštevilno udeležbo, z ozirom da se nam bo nudila prilika na tem sestanku slišati (po dolgem času) zopet našega tov dr. Branka Vrčona, ki nam bo podal poročila in smernice o našem nadaljnem skupnem delu.

Tovariši! Zavedajte se svojih društvenih dolžnosti!

PREMIJERA BEVKOVE »PARTIJE ŠAHA« V LJUBLJANI

V torek dne 9. t. m. so v Ljubljani vprizorili premijero Bevkove komedije »Partija šaha«. Ta komedija nam je že znana, saj so jo lansko leto vprizorili v Mariboru in drugje. Značilno je, kako da ni bila najprej sprejeta v Ljubljani. Že takrat je vzbudila precejšno pozornost, saj na tem področju pride le od časa do časa kako novo delo. Komedija obravnava tako imenovani zakonski trikot: moža, ženo in »hišnega prijatelja«, kot je to po navadi vsebina današnjih modernih komedij, posebno francoskih. Kritika je sprejela komedijo z dobri mi ocenami ter omenila, da na naše odre prihajajo mnogo slabše komedije, tujeje izvora in se plasirajo samo zaradi tega, ker so tuje, domačim delom pa je le težko priti na oder.

MATE DVORNIČIĆ:

ČAKAVŠTINA U KOZMOLOGIJI I HISTORIJI

ZAKLJUČAK

Radnja, što ju je »Istra« donijela, nije ostala nezapažena. Tokom izlaženja ove radnje u »Istri« dobio sam 4 značajna pisma (bez onih sa otoka Krka) — preko kojih ne smijem preći. Naš kompozitor Ivan Matetić-Ronjgov poslao mi je na dar svoju i našu vrijednu Istarsko-primorsku pjevaniku, a na prvom listu napisao: »Mateu Dvorničiću na dar. aš me gladi onde kade me najviše boli.« Malo riječi, puno rečeno. Tu posvetu gledam i čitam i dolazi mi da zaplačem. Matetićeva »Pjevanika« naime nije samo ovjekovječila naš muzički folklor nego ona ima pretenzije, koje obični čovjek neće opaziti. Treba za to poznavati Matetića nesamo kao muzičara već i kao pisca puna jedre satire, puna opažanja kakvih se rijetko nadje.

Predamnom stoji njegova dva članka otisnuta u sušačim »Primorskim Novinama« i to jedan od 10. XII. 1936., a drugi u božićnom broju istih »Primorskih novina« iz 1936. Iz tih članaka slijedi nedvornno, da je »Pjevanika« složena prema motivima naše čakavske muzike, te da joj je tendencija da ova stara naša glazba »ezuvjetno udje u škole u našim krajevima kako bi mladi naraštaj mogao ponovno dobiti kontakt sa starim generacijama, koje stoje blizu životnog smiraja,

Vijesti iz domovine

POKLONITEV NAŠE EMIGRACIJE DR. GUSTAVU GREGORINU

Na predvečer njegove osamdesetletnice, 9. aprila, so se poklonila ljubljanska emigrantska društva gosp. dr. Gustavu Gregorinu. Kmalu po osmi so se zbrali pred njegovim stanovanjem na Bleiweisovi cesti v Ljubljani pevci in pevke društva »Tabor« in so zapeli pod vodstvom gospoda Gučka nekaj priložnostnih pesmi. Medtem pa so šli po en zastopnik vsakega društva, in sicer delavskega in podpornega društva »Tabor«, društva »Soča-Matica«, akademskoga društva »Doberdob«, Primorskoga akademskoga starešinstva in Kluba Primork v njegovo stanovanje. Jubilant jih je prejel v postelji, kajti malo prej se je na poti v Beograd in nazaj napokal bolezni. V imenu omenjenih društev in zveznega vodstva je imel dr. Lavo Čermelj nanj kratek govor, v katerem je poudaril njegove zasluge za naš narod na Primorskem pred vojno na terenu in med vojno kot člana Jugoslovanskega odbora v tujini. Nato so odposlanci društva izročili šopek cvetlic in umetniško diplomu. Diploma je delo našega rojaka akad. slikarja Saše Šantla in predstavlja tržaško okoličanko v narodni noši, ki mu poklanja venec. V ozadiju je videti v medlih obrisih tržaški zaliv. Na levi krasi sliko tržaški, na desni goriško-gradiščanski grb. Na traku izpod obeh grbov so označene glavne zasluge jublanta. G. dr. Gregorin se je zahvalil z besedami, s katerimi je samo zopet potrdil svojo znano skromnost:

»V dolgi svoji življenski poti delal sem v službi naroda, le kar sem moral in likor sem mogel — nič več.«

PRVI NASTOP NAŠE ROJAKINJE

V petek dne 12 aprila t. l. je v ljubljanski operi debutirala v naslovni vlogi Donizettijeve opere »Lucia di Lamermor« naša rojkinja Sonja Ivančičeva. Opera sama je privabila občinstvo, ki je napolnilo vse prostore, debutantka pa se je po prvih slikah kmalu znašla in nekoliko otresla treme, ki jo je v začetku zelo ovirala. Njen glas kot igra se je polagoma sproščal in v predzadnjem dejanju je Lucia osvojila vse poslušalce, ki so ji navdušeno škali. Po vsakem dejanju pa je bila naravnost zasuta s šopki rož. Njen prvi nastop je žel vsestransko priznanje in zgleda, da bo ljubljanska opera dobila novo kolo-raturko. (***)

»HRVATSKI DNEVNIK« O JUBILEJU J. LOVRENCIČA

Ob priliki 50-letnice življenja našega rojaka dr. Jože Lovrenčiča je prinesel zagrebški »Hrvatski dnevnik« kratek življenjepis in popis njegovih del.

IZ UPRAVE

Miloš Marija — Zagreb — Vaša pret-plata podmirena je do 1. VII. 1940.

SMRT ARSENA WENZELIDESA

U Zagrebu je umro u nedjelju, 14. IV. plodni i zaslužni hrvatski književni kritičar i publicist, Arsen Wenzelides. Pokojni Wenzelides je objavio niz književnih studija i prikaza u različitim časopisima i novinama, a posebno je izdao knjigu »Književnih studija« i monografiju o Ivi Vojnoviću. U rukopisu je među ostalim ostavio dva romana. Jedan, »Na djelu obnove«, tretira tuđinjstvinu na Primorju, a drugi je »Učakarov nećak« (po gori Učki) u kome je opisan jedan mladić, tuđinskog podrijetla, koji s vremenom postaje hrvatski novinar i kozmopolit, te radi za narodnu ideju u inozemstvu. Wenzelides je suradjivao i u stranim časopisima, na francuskom i talijanskom jeziku. Posljednjih 11 godina života proživio je potpuno slijep, ali je unatoč tome do smrti ostao aktivan. Wenzelides je rođen godine 1883 na Hvaru.

TATVINA ŽELEZA

Trnovo pri Il. Bistrici, aprila 1940. (***) Tatvine železa so v Italiji kot tudi v drugih državah že na dnevnom redu, vendar do zdaj ni bilo slišati o tem, da bi kmetom kradi poljsko orodje. Prejšnji teden pa je nekdo odpeljal posestniku Antonu Boštjančiču iz bližnjih Smrj cel plug. Šele nekaj dni po tatvini so ukradeni plug iztaknili nekje v bližini Trnovca, kjer ga je bil tat pustil najbrže v strahu, da bi bil izsleden. Posestnik Boštjančič pa je bil s tatvino pluga le prizadet, ker mu je plug zmanjkal ravno zdaj, ko je čas oranja. Če ne nastopijo kakšne spremembe na bolje, bodo morali naši kmetje skrbno paziti na svoje poljsko orodje.

ZANEMARJENI KRAS

Za prihodnjo turistično sezono se v Trstu dobro pripravljajo. Priredili so za tržaško pokrajino natečaj za najboljšo urejene gostilne in restavracije, s čimer mislijo povzdigniti gostilniške obrate. Razpisanih je v zvezi s tem natečajem veliko število dragocenih nagrad. To jim je dalo povoda, da bi tudi poboljšali prilike na Krasu, ki je bil doslej zanemaren in se je zdel tržaškim izletnikom in turistom od rok in jih ni v dovoljni meri privlekel, čeprav ima Kras vendarle svoje privlačnosti, najs bo vino (teran) ali druge kuharske in ostale specialitete. Tržačani niso izkoristili Krasa za izlete in počitnice, četudi jim je Kras takorekoč pred hišo. Le Opčinje so privleklo in se privlačujejo tržaške izletnike, toda dalje od Opčin gre malo-kdo. Da vlada zanemarjenost v tem pogledu, je treba to pripisati dejstvu, da ni na Krasu večjega števila dobrih hotelov in restavracij v današnjem turističnem oziru, da niso ljudem znane kraške specialitete. Oster izgled pokrajine je tudi nekaj pripomogel, da Tržačani gredo drugam, vendar pa je Kras originalen v marsičem. Za povzdiglost gostinstva na tržaškem Krasu so razpisali natečaj s tremi nagradami in sicer 3.000, 1.500 in 1.000 lir za tipičen kraški lokal, ki bo imel vse karakteristike Krasa in zadovoljil zahteve razvijenega turista, vendar pa obdržal vse kraške karakteristike od arhitekture do kuhinjskih dobrot.

ŠIRITE »I S T R U«

kuliko je čakavština jaka i kako je duboko prodrla u vas naš život.

Naš istarski čakavski pjesnik Tončić iz Beograda mi šalje pismo koje počima: »sa najvećim interesovanjem čitam Vaše stvari u našoj »Istri« — o našoj divnoj, prosvetnoj čakavštini. Jedno budite uvjereni, da sam Vam od srca zahvalan za Vaše publikacije jer razodijevaju u potpunosti i moje mišljenje i osjećanje. Prilažem Vam jednu od zadnjih svojih »pesmica« u našoj divnoj, muzikalnoj kastavskoj čakavštini:

Pitate me i čudite mi se,
Što si već i podnoć pet si počel,
K temu još — va govore starinsken
Kega učen svet ne sbada već...

Ča bi Tone reć?...
— Kad pitate — povedet mi f trebe:
Jas i sam san kot va neken čude,
Ča zageje, al ča me zazebe
Da sopeli zadržna mi se bude...?

Mislite f — da sako petje znači
Da nan srce od veselja skače...?
Mlogi putnik kad se noć zamrač
Se popeva — mesto da se plače...!

I kad srce neć mi jako stišće,
Jako, jaće, nego nikad preje:
Mesto da mi pukne — ono išće
Materino mleko da se ogreje...

Znate f sad kakovo to je petje?
Za mene je novo oživljenje,
Nov koraj i novo premaletje
Pak me sprodju tuge i trpljenje...
Lično mi sa otoka Krka čestitao pop
Ive Trinajstić, dekan dobrinjski u miru i
brat poznatih naših istarskih velikana dra

NAŠI POKOJNIKI

† MSGR. ANTON BERLOT

Gorica aprila 1940. — Dne 15. t. m. je nenadoma umrl monsignor Anton Berlot. Pokojnik je bil goriški stolni kanonik in najstarejši slovenski duhovnik v Juljski Krajini. Bil je vzoren narodni delavec, posebno v zadnjih desetletjih in predsednik številnih naših kulturnih organizacij. Kako je bil pokojni priljubljen in spoštovan, je pokazal njegov pogreb. Goričani in okoličani bodo imeli pok. Antona Berlota vedno v spominu. Naj mu bo lahka goriška zemlja!

Na Premu pri Ilirski Bistrici je umrl pretečeni teden posestnik Janez Fatur, po domače Šviček, v starosti 75 let. Za njim žaluje šest odraslih otrok in žena. Naj počiva v miru, prizadetim naše sožalje! (***)

V Postojni je nenadoma umrl v starosti 58. let Franjo Kutin, trgovec in posestnik. Sožalje!

V Ljubljani je po dolgi in mučni bolezn umrla v 64. letu starosti naša rojkinja Kante Rozina, rojena Gruntar, po rodu iz Šmarj na Krasu. Pokojna je bila vdova po pred leti umrlem šolskem nadzorniku M. Kantetu; bila je blaga gospa in splošno priljubljena. Pokopali so jo na ljubljanskem pokopališču v nedeljo, dne 14. t. m. ob obilni udeležbi. Za njo žaluje hčerka Olga poročena Wršcher ter sinova Danilo in Vladimir. Naj počiva v miru, težko prizadeti družini naše sožalje! (***)

DVA TALIJANSKA KOMENTARA NA RAČUN RLYNAUDA

Od komentara što ih je donijela Italijanska štampa o geografskoj karti buduće Evrope, objavljenoj u »Illustration« veoma su zapaženi komentari direktora tršćanskog lista »Il Piccolo« i primjedbe »Popola d'Italia« (Milano).

»Il Popolo d'Italia« veli:

»Treba da preciziramo ovu veliku nesmotrenost s geografskom kartom, pred kojom je Reynaud, tadašnji ministar finansija, a danas pretsjednik francuskog ministarskog vijeća dopustio da ga zajedno sa Sumner Wellesom snimi objektivnog jednog ovlaštenog fotografa. Što se nas direktno tiče i pored toga što ta geografska karta prikazuje nešto osakačenu Italiju, treba primjetiti, da se u Francuskoj ne može objaviti nijedna fotografija, a da se ona prethodno ne pokaže cenzuri koja kontrolira i zapisuje stvari, što dokazuje, da je fotografija ne samo namjerno učinjena, već i namjerno objavljena. Odatle dalje proističe da Francuska s ličnošću svoga pretsjednika ministarskoga vijeća nastoji da onesposobi Italiju zajedno s Njemačkom. Reynaud je tako otkrio svoje karte, a i mi ćemo sada naše: prije stanovitog vremena u Rimu je nekoliko specijalnih radnika dodalo monumentalnoj tabli fašističkih uspjeha pripojenje Albanije novom talijanskom carstvu. Sigurno je, da će ti specijalni radnici još imati da rade na toj tabli koju treba u korist Italije još upotupiti.«

Rino Alessi u uvodnom članku (»Piccolo« od 29. III.) protestirao je protiv onakvog uredjenja Evrope, kao što ga predviđa spomenuta karta, jer bi Italija u tom slučaju bila svedena na Italiju od 1866. godine.

Mata i dra Dinka Trinajstića, koji pop Ive sada žive u Vrniku

Uz ove radosne izjave moram završiti sa jednom posve žalosnom. »Istra« od 14. marta 1940. br. 11. donasa u mome podlistku, da mi je historijski pjesmu o osnutku ili zidanju Dubrovnika 614. g., pjevao Miko Butković ribar iz Vrbnika (»Izvela divovka zi kamena vodu« itd.) Faktično je to tako bilo tek što mi je nije pjevao u Vrniku odakle smo obojica nego g. 1915. u Rovinju u Istri u zatvoru okružnog suda. S nama je bio i Ive Aničić, (sadanji sreski poglavar negdje u Dalmaciji!), kapetan Dediol iz Dubrovnika i Ive Zic apotekar iz Krka tada djak. Spominjem se Miku Butkovića još tada jaka i inteligentna (svršio je neka 3-4 razreda gimnazije, a brat je popa Iva Butkovića profesora bogoslovije u Splitu i nekadanjeg upravitelja svetojeronimskog zavoda u Rimu!), ali nije htio nego da radi na gospodarstvu i ribari. I on je bio kao i mi austrij. veleizdajnik. Iz Rovinja odveden je u Wagnu zatim u Gellersdorf, a onda kući i kako čujem jučer iz svoje vlastite kuće u grob. Ponovno jedna Matetićeva sopolila, ili ako ne sopolila, a svakako pisak manje.

I malo pomalo nestaje revolucionarne bodulsko-istarske generacije, koja je među najstarije članove ubrajala staroga pokojnog Jerka Oršića iz Vrbnika našeg istarskog Pašića s dugom bijelom bradom te Don Luku Kirca.

Nestaje nas Vrbničani bi rekli: pomenkivaju se jedan po jedan!...

Crikvenica.

MATE DVORNIČIĆ